

„Sub una campana”, czyli jubileusz 500-lecia dzwonu Zygmunt

2021-07-12

12 600 kg wagi, 450 cm całkowitej wysokości z jarzmem i sercem, ton uderzeniowy G (sol), słyszalność do 30 km, siła 12 dzwonników potrzebna do wydania dźwięku - taki jest dzwon Zygmunt, który w tym roku obchodzi jubileusz 500-lecia. Miasto Kraków wraz z Zamkiem Królewskim na Wawelu, Katedrą Wawelską oraz Domem Norymberskim w Krakowie z tej okazji zapraszają do wspólnego świętowania, odbywającego się pod hasłem „Sub una campana / Pod jednym dzwonem”.

Zwiedzanie wieży Zygmuntozkiej, pokaz specjalny obrazu Jana Matejki, koncerty, dźwiękowo-wizualna rekonstrukcja zawieszenia dzwonu, instalacja akustyczna i spektakl multimedialny, sesja naukowa, wielkie widowisko plenerowe – Korowód Zygmuntozki, a do tego wyjątkowy dźwięk Zygmunta – to główne punkty jubileuszowych obchodów. Dzwon Zygmunt świętuje w tym roku wyjątkowe „urodziny”. Po raz pierwszy zabrzmiał 13 lipca 1521 roku. Towarzyszy miastu i krakowianom już od 500 lat.

– To dziś jedyny tak potężny dzwon w Europie poruszany siłą ludzkich mięśni. Podczas gdy inne dzwony sterowane są przy pomocy nowoczesnych mechanizmów, Zygmunt, wprawiany w ruch przez dzwonników, kołysze się i bije tak samo jak przed pół tysiącem lat. I tak jak przed wiekami jego głos rozbrzmiewa w najważniejszych dla nas chwilach. Dzwony spełniały kiedyś wiele ważnych funkcji, regulując rytm życia mieszczan i gwarantując sprawne, uporządkowane działanie miejskiego organizmu. Dziś – jak nasz 500-letni jubilat – łączą nas z przeszłością i uczą historii. Niech taką radosną lekcją będzie jubileusz i związane z nim wydarzenia w przestrzeni miasta, na które serdecznie zapraszam – mówi prezydent Krakowa Jacek Majchrowski.

Ten ważący blisko 13 ton dzwon, odlany w Krakowie w 1520 roku przez ludwisarza z Norymbergi – Hansa Behama, 9 lipca 1521 roku został zawieszony w specjalnie do tego celu nadbudowanej starej wieży obronnej Zamku Królewskiego na Wawelu, zwanej Zygmuntozką. Fundatorem dzwonu był król Zygmunt I Stary.

– Początkowo dzwon, dedykowany wielu świętym – patronom króla fundatora, określano mianem *magna campana regia* / wielki dzwon królewski. Później zaczęto go nazywać Zygmuntem, od imienia głównego świętego patrona króla, albo też dzwonem Zygmunta, mając na myśli fundatora, czyli króla Zygmunta I Starego. Dziś trudno wyobrazić sobie ważne wydarzenia w naszym mieście czy kraju bez jego dźwięku rozlegającego się z wieży Katedry Wawelskiej. Dzwon Zygmunt stał się jednym z narodowych symboli – podkreśla ks. prałat Zdzisław Sochacki, proboszcz Parafii Archikatedralnej.

29 czerwca, o godz. 17.30 jubileuszowe obchody zainaugurowała msza w Katedrze Wawelskiej, której przewodniczył ks. abp Marek Jędraszewski. Tego samego dnia była możliwość bezpłatnego wejścia na wieżę Zygmuntozką, by zobaczyć jubilata. Kolejne zwiedzanie odbyło się **9 lipca** (w godz. 9.00-16.45)

Natomiast **4 lipca**, o godz. 19.00 w Katedrze Wawelskiej można było wysłuchać „Mszy Koronacyjnej C-dur KV 317” Wolfganga Amadeusza Mozarta w wykonaniu Chóru Mieszanego Katedry Wawelskiej i Orkiestry Kameralnej pod batutą Andrzeja Korzeniowskiego.

Zawieszenie dzwonu - 500 lat później

Z okazji jubileuszu Zamek Królewski na Wawelu przygotował specjalny pokaz arcydzieła Jana Matejki, na którym mistrz oddał doniosłą atmosferę historycznego wydarzenia z 1521 roku. Obraz zatytułowany „Zawieszenie dzwonu Zygmunta na wieży katedry w Krakowie w 1521 roku”, datowany na 1874 rok, na co dzień znajduje się w Muzeum Narodowym w Warszawie. Z okazji jubileuszu dzieło zostało wypożyczone i przywiezione do Krakowa.

- Z myślą o wszystkich zwiedzających, postanowiliśmy otworzyć i udostępnić bezpłatnie kameralną wystawę, która choć niewielka, w wielkim stylu – za sprawą pociągnięcia pędzla mistrza – przywołuje pamięć o tak ważnych dla dziedzictwa kulturowego wydarzeniach. To swego rodzaju zaproszenie, które wysyłamy nie tylko do krakowian. Mamy nadzieję, że obraz będący – tak można powiedzieć – lustrzanym odbiciem historii Polski i Krakowa z reprezentującymi go bohaterami, przyciągnie na wzgórze tłumy zwiedzających. Spotkajmy się w tym szczególnym czasie przed wybitnym dziełem, który mówi o nas więcej niż niejeden podręcznik do historii – zaprasza Andrzej Betlej, dyrektor Zamku Królewskiego na Wawelu.

Na obrazie Jan Matejko umieścił scenę z 9 lipca 1521 r. – wyciąganie dzwonu na wieżę, które nadzoruje norymberski ludwisarz Hans Beham, wykonawca królewskiego zamówienia. Artysta przedstawił rodzinę królewską, a także uwiecznił w historycznej kompozycji swoją rodzinę i ówczesnych krakowian. Obraz można oglądać na Zamku Królewskim na Wawelu od 9 lipca do 31 sierpnia (na parterze, w sali wielkorządcy, od wtorku do niedzieli w godz. 9.30–19.00; 9 lipca była wyjątkowa możliwość zobaczenia obrazu aż do godz. 21.00). Dodatkowe informacje na stronie internetowej [Zamku Królewskiego na Wawelu](#).

Jak „brzmi” obraz Matejki? Rekonstrukcja

Dzieło Matejki stało się punktem wyjścia do instalacji audiowizualnej przygotowanej przez prof. Marka Chołoniewskiego oraz studentów krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki i Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie. Główna idea projektu opiera się na dźwiękowej rekonstrukcji renesansowego Krakowa z początku XVI wieku, ze szczególnym odniesieniem do płótna krakowskiego mistrza oraz akustycznej atmosfery towarzyszącej zawieszeniu dzwonu.

Gwar rozmów pomiędzy dostojnikami zaproszonymi na uroczystość, komentarze Stańczyka, uwagi nadwornego architekta, okrzyki i komunikaty Behama dowodzącego całą „operacją”, słowa modlitwy biskupa, odgłosy wysiłku pracujących robotników, czy wreszcie wrzawa gapiów kreują niecodzienny dźwiękowy spektakl. Kompozycja zabrzmiała 9 lipca, o godz. 21.00 pod wieżą Zygmontowską. Towarzyszyła jej projekcja laserowa Artura Lisa, dla której tłem stały się fasada wieży, wawelskie mury oraz sylwetka katedry i zamku.

Bells of Distance

Instalacje akustyczne, które wykorzystują dźwięk dzwonu jako perkusyjnego instrumentu muzycznego oraz łączą go ze współczesnym krajobrazem dźwiękowym wzgórza wawelskiego to projekt artystów związanych z Pracownią Działań Akustycznych w Akademii Sztuk Pięknych w

Norymberdze. Rozstawione w różnych miejscach mikrofony będą zbierać dźwięki, jakie usłyszeć można w tym miejscu: wielojęzyczne głosy, rozmowy, bicie dzwonów katedry, przejeżdżające nieopodal samochody i inne ślady wawelskiej codzienności. Uzyskany materiał dźwiękowy będzie miksowany i przekształcany przez artystów, a powstałe w ten sposób utwory będą udostępniane publiczności za pomocą strony internetowej 500-Sigismundus.com.

Jak zobaczyć dźwięk Zygmunta?

Dźwięk i światło to fale – mechaniczne i elektromagnetyczne. Czy można zbudować pomiędzy nimi pomost, przetworzyć falę akustyczną na obraz i w ten sposób zobaczyć dźwięk? W fizyce zjawisko to nazywa się sonoluminescencją i jest przedmiotem intensywnych badań naukowych. 13 lipca 1521 roku Kraków po raz pierwszy usłyszał bicie dzwonu Zygmunta, a 500 lat później snop laserowego światła, wyzwalany dźwiękiem dzwonu, stworzy w przestrzeni miasta swego rodzaju latarnię morską.

Spektakl laserowy „Zygmunt latarnią przestrzeni miasta” odbędzie się 13 lipca o godz. 21.00. Poprzedzi go zorganizowany u podnóża wieży Zygmuntońskiej koncert laureatów konkursu na etiudę na jedno uderzenie w dzwon (godz. 21.00). Konkurs, koordynowany przez Polskie Stowarzyszenie Muzyki Elektroakustycznej, został zorganizowany według pomysłu prof. Marka Chołoniewskiego. A tuż po pokazie laserowym, o godz. 21.05, rozpocznie się spektakl multimedialny „500x1” złożony z pięciuset jednogminutowych kompozycji audiowizualnych – wideoklipów zrealizowany zgodnie z koncepcją prof. Grzegorza Bilińskiego przez studentów ASP w Krakowie.

– Trzeba także podkreślić międzynarodowy kontekst jubileuszu. W obchody 500-lecia dzwonu Zygmunt zaangażowana jest Norymberga, rodzinne miasto wykonawcy dzwonu – ludwisarza Hansa (Johannesa) Behama i działający tam Dom Krakowski. Do Norymbergi 17 lipca zostaną częściowo przeniesione multimedialne wydarzenia, na które Dom Norymberski zaprasza wcześniej w Krakowie – mówi Renata Kopyto, kierowniczka Domu Norymberskiego w Krakowie.

Szczegółowy program krakowskich i norymberskich obchodów – wydarzeń przygotowanych przez Dom Norymberski w Krakowie wraz z partnerami, można znaleźć na wspomnianej już stronie internetowej 500-Sigismundus.com.

Kulminacja: 13 lipca - Korowód Zygmuntoński

Kulminacyjnym punktem obchodów będzie Korowód Zygmuntoński. 13 lipca, o godz. 17.00 wyruszy barwna parada, która przejdzie szlakiem: od Barbakanu, ulicą Floriańską, przez Rynek Główny pod Wawel. Aktorzy w kostiumach z epoki, tancerze i muzycy zaproszą krakowian i gości do wspólnego świętowania.

Korowód zatrzyma się na kilku artystycznych przystankach – mansjonach. Będzie to okazja do zobaczenia pokazu żonglerki (pod Barbakanem), a także scenki pantomimicznej (ul. Floriańska). Z kolei na scenie pod Ratuszem zobaczymy interludium sceniczne z tekstem Bronisława Maja i spektakl Baletu Cracovia Danza „Kiedy tańczą dzwony”. Widowisko przybliży fascynujący świat renesansowych tańców i zabaw, które odbywały się w tamtych czasach na dworze wawelskim. Renesansowe tańce staną się barwnym tłem dla opowieści o najśłynniejszym krakowskim

dzwonie. Dzięki tancerzom zajrzemy na dwór Zygmunta I Starego i poznamy ludwisarza Hansa Behama. W widowisku nie zabraknie także królowej Bony. Jej dwórki zaprezentują baletto z tańczącymi dzwonami, a tancerze-dzwonnicy z dzwoneczkami przy kostkach zaprezentują się w żywiołowej, teatralnej moresce. Całość zakończy wspólny finał – słynny kanon „Panie Janie”.

Barwny, roztańczony Korowód Zygmuntowski, do którego scenariusz przygotowali Romana Agnel, dyrektor Baletu Cracovia Danza i Jerzy Zoń, dyrektor Teatru KTO, zatrzyma się jeszcze na placu św. Marii Magdaleny, gdzie odbędzie się pokaz walki do ilustracji muzycznej.

Obok artystów przybliżających historię dzwonu i klimat XVI-wiecznego Krakowa, a także krakowian i gości dołączających do korowodu, najważniejszym „uczestnikiem” parady będzie wyjątkowa replika dzwonu Zygmunt, która przez całe wakacje będzie eksponowana w różnych punktach miasta. Nawet jeśli nie każdemu uda się wybrać na wieżę Zygmuntowską, by odwiedzić jubilata, to w ten sposób każdy będzie miał okazję włączyć się w świętowanie.

„Komu bije dzwon” – koncert na zakończenie jubileuszu

Jubileuszowe obchody zwieńczy koncert, który odbędzie się **18 lipca** o godz. 19.30 w kościele pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej przy ul. Augustiańskiej 7. Koncert „Komu bije dzwon. Dialog muzyczny Kraków – Mediolan” to nawiązanie do panowania Królowej Bony, pochodzącej z mediolańskiego rodu Sforzów, odczytane jako symbol kulturalnych związków pomiędzy Polską a Włochami – w szczególności Krakowem a Mediolanem. Koncert prezentujący muzykę mistrzów polskiego renesansu i baroku, związanych z dworem Jagiellonów, zostanie zrealizowany we współpracy artystów z Krakowa – Cracow Singers i Mediolanu – La Risonanza, pod kierunkiem artystycznym Fabio Bonizzoniego.

Zachęcamy do śledzenia strony internetowej i mediów społecznościowych organizatorów wydarzenia, gdzie będą publikowane dodatkowe informacje dotyczące poszczególnych jubileuszowych projektów. Udział we wszystkich wydarzeniach jest bezpłatny.

Organizatorzy: Miasto Kraków, Zamek Królewski na Wawelu, Katedra Wawelska, Dom Norymberski w Krakowie, Małopolska Organizacja Turystyczna.